

УДК 37.035:316.772.4]:355.237

Андрій Кравченко,
кандидат педагогічних наук,
Військовий інститут
телекомунікацій та інформатизації
імені Героїв Крут
Військовий коледж сержантського складу
<https://orcid.org/0009-0005-0065-0876>
DOI: 10.33099/2617-1775/2023-01/123-133

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ КУРСАНТІВ У ПЕРВИННІЙ ВІЙСЬКОВО-ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ

У статті автор представляє педагогічні технології забезпечення ефективності комунікативної взаємодії курсантів у первинній військово-професійній підготовці як важливого фактора мобілізації курсантів на оволодіння військовою професією. Розкрито роль і значення особистості офіцера-викладача, його педагогічних знань, умінь і навичок для досягнення успіху у формуванні комунікативної взаємодії курсантів на усіх рівнях. Підкреслено важливість побудови раціональної взаємодії викладачів і курсантів для створення сприятливих умов позитивного формування самостійної особистості у майбутньому. Визначено, що створення комунікативно сприятливого навчально-виховного середовища, досягнення високого рівня згуртованості курсантського колективу є необхідною складовою підготовки офіцерських кадрів Збройних Сил України.

Ключові слова: курсант; офіцер; викладач; заклад вищої освіти; первинна військово-професійна підготовка; комунікативна взаємодія.

Постановка проблеми. Важливим фактором, що визначає боєздатність Збройних Сил України, є якісна підготовка високопрофесійних офіцерських кадрів у військових закладах вищої освіти. Одним із основних напрямів навчально-виховного впливу у вищому військовому навчальному закладі є формування морально-психологічної атмосфери у військовому середовищі, мобілізація курсантів із перших кроків навчання на оволодіння своїм фахом, виховання свідомого ставлення до кожного заняття, що реалізується в період проходження ними первинної військово-професійної підготовки.

Більшість офіцерів військового закладу вищої освіти в своїй професійній діяльності застосовують переважно загальні методи та використовують масові заходи виховної роботи, не зважаючи на соціальні зміни та вимоги часу, без урахування індивідуальних потреб і прагнень курсантів. Командири та викладачі не достатньо підготовлені до педагогічно доцільного здійснення і проектування розвитку системи відносин курсантів, їхньої професійної і міжособистісної взаємодії. Це призводить до значних прогалин у навчально-виховній роботі, коли головна увага приділяється лише підтриманню зовнішньої авторитарної військової дисципліни, не враховуючи внутрішню сферу в формуванні військового фахівця. Недостатність професійних психолого-педагогічних знань щодо комунікативної взаємодії призводить до зниження загального рівня вихованості та навченості курсантів, а також зумовлює формування неправильного уявлення про подальшу професійну діяльність у військах.

Навчально-виховні можливості комунікативної взаємодії у первинній професійній підготовці курсантів ще повністю не реалізуються, тому не в змозі зайняти належне місце в педагогічному процесі військового закладу вищої освіти.

Виникає необхідність виявлення відпрацювання педагогічних технологій процесу формування комунікативної взаємодії у первинній підготовці військовослужбовців — «курсант-курсант», «командир-курсант», «викладач-курсант» — і дослідження наукових основ цього процесу.

Таким чином, актуальність, соціально-педагогічна значущість проблеми, зростання її актуальності і доцільності в умовах модернізації військової освіти, недостатня теоретична розробленість, водночас наявність нормативно-правових і педагогічних передумов для її вирішення зумовили необхідність написання статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сьогодні у педагогічному процесі військових закладів вищої освіти у зв'язку з інтенсифікацією їх діяльності, актуальність комунікативної взаємодії курсантів, командирів і викладачів зростає, що вимагає розширення кола педагогічних пошуків, які визначають успішність первинної професійної підготовки.

На думку вченого Леоніда Олійника технологія відображає спрямованість прикладних педагогічних досліджень на радикальне вдосконалення людської діяльності, підвищенні її результативності, інтенсивності та інструментальності та є теоретичнообґрунтованою навчально-виховною системою, метою функціонування якої є досягнення певного рівня психолого-педагогічної підготовленості слухачів достатнього для їх професійної діяльності [5 с. 207]. Системність технології розглядається як цілеспрямована та самокерована цілісність закономірно пов'язаних між собою компонентів, які сприяють отриманню інтегрального результату при оптимальній реалізації своїх функцій [6; 7].

Комунікативна взаємодія курсантів у первинній професійній підготовці вивчалася нами в контексті досягнень вітчизняної та зарубіжної педагогічної думки, у філософському та психологічному вимірах (В. Андрущенко, Н. Дем'яненко, Л. Рубінштейн, П. Якобсон, В. Варен, Р. Штайнер, Ф. Тетлок, Дж. Хіберт та ін.), а також методологічні засади та закономірності формування військових фахівців (Г. Темко, В. Ягупов та ін.); зміст військової освіти, засоби піднесення ефективності формування майбутніх офіцерів у процесі навчальної взаємодії (І. Біжан, М. Нецадим та ін.); особливості змісту і методів індивідуальної виховної роботи у первинній професійній підготовці (І. Афонін, М. Науменко та ін.); особистість військовослужбовця та його статус у військовому колективі (Л. Железняк, В. Яблонко та ін.); комунікативні взаємовідносини у групах та неформальних спільнотах курсантів за інтересами (Л. Маслак, К. Платонов та ін.), моральні основи взаємовідносин у колективі (В. Осьодло).

Мета статті полягає в розкритті педагогічних технологій забезпечення ефективності комунікативної взаємодії курсантів у первинній військово-професійній підготовці військового закладу вищої освіти.

Методи дослідження. Використовувалися такі методи дослідження: теоретичний, зокрема: аналіз наукових досліджень викладених у періодичних виданнях, систематизація наукових джерел, аналіз і синтез даних педагогічної

науки, конструювання виховного педагогічного середовища; комплекс емпіричних методів (включене спостереження, аналіз документації, письмове та усне опитування) з метою вивчення особистості курсанта, виявлення педагогічних умов комунікативної взаємодії, анкетування, тестування, педагогічного експерименту; методи статистики, узагальнення та системний підхід.

Виклад основного матеріалу. Удосконалення педагогічного процесу військового закладу вищої освіти передусім потребують якісної зміни комунікативної взаємодії командирів, викладачів і курсантів.

У зв'язку з цим при формуванні комунікативної взаємодії в період первинної військово-професійної підготовки важливу роль і значення відіграє особистість офіцера-командира, викладача.

Теоретичні засади і практична діяльність засвідчують, що успіх формування комунікативної взаємодії курсантів значно залежить від особистісних якостей командира-вихователя, викладача, їх педагогічних знань, здібностей і досвіду, педагогічної майстерності, вміння знайти індивідуальний підхід до кожного курсанта.

Успішність діяльності командира з практичного формування комунікативної взаємодії курсантів у період проведення первинної професійної підготовки передбачає як усебічне дослідження передового педагогічного досвіду роботи з курсантами військових закладів вищої освіти Збройних Сил України, так і накопичення й узагальнення свого власного. Послідовна робота з удосконалення своєї професійної компетентності будується на ґрунтовному вивченні педагогічної теорії, яка становить основу подальшого формування педагогічної майстерності. Професійна педагогічна діяльність потребує високої самовідданості, цілеспрямованості зусиль, постійного підвищення свого духовного, наукового й культурного рівня. Тому командири й офіцери виховних структур повинні систематично займатися самоосвітою, створювати власні бібліотеки педагогічних і психологічних наукових джерел, конспектувати прочитане, творчо інтерпретувати й використовувати опрацьовані матеріали у своїй педагогічній діяльності. Всебічний і глибокий самоаналіз, критичне ставлення до здійсненої виховної роботи становлять основу успішної педагогічної діяльності й допомагають з'ясувати й усунути причини недоліків і невдач. Узагальнення й закріплення набутого позитивного досвіду, прагнення до постійного самовдосконалення, самокритичність щодо здобутих результатів власної педагогічної діяльності з формування комунікативної взаємодії стимулює бажання усунути вади, вдосконалювати методичку, розробляти й упроваджувати нові форми, засоби й прийоми роботи з курсантськими колективами з метою забезпечення ефективного виховного впливу на кожного курсанта окремо та на підрозділ у цілому. Таким чином, передумовою успіху в роботі з формування комунікативної взаємодії вважаємо систематичну й послідовну діяльність командира над самоосвітою й самовихованням, засвоєння базових знань із педагогіки і психології та їх подальше поглиблення, набуття досвіду їх застосовування у виховній роботі,

грунтовне вивчення індивідуальних та особистісних якостей курсантів, глибокі фахові знання з військової справи і творчість у педагогічній діяльності.

Окрім зазначеного, результативність формування комунікативної взаємодії серед майбутніх офіцерів зумовлена здатністю командира протягом первинної професійної підготовки курсантів стимулювати їхні серйозні наміри щодо майбутньої професії, плекати глибокий інтерес і любов до військового фаху на основі високого почуття відповідальності перед Батьківщиною.

У процесі первинної професійної підготовки під впливом різних форм контролю з боку науково-педагогічних працівників і командирів курсантських підрозділів виконуються вимоги військових статутів, у курсантів формується дисциплінованість. Проте нерідко трапляється, що при послабленні контролю з певних причин вироблені у військовому закладі вищої освіти форми поведінки швидко руйнуються. На нашу думку, причиною цього є відсутність науково обґрунтованої системи комунікативної взаємодії на рівні «курсант-курсант», «командир-курсант», «викладач-курсант».

Беручи до уваги, що основним видом діяльності курсантів у вищому військовому навчальному закладі є навчання для отримання необхідних професійних знань, умінь і навичок, у процесі формування комунікативної взаємодії фактору групового й особистого навчання ми приділяємо першорядне значення. Теоретичні дослідження і практичний досвід показують, що комунікативна взаємодія курсантів постійно здійснюється навколо конкретного предмета навчання, при цьому знання з нього стають більш глибокими, якщо предмет навчальної діяльності водночас виступає і засобом спілкування. На нашу думку, спільна навчальна діяльність виникає й активізується при спільному виконанні творчих завдань і опосередковується ставленням особистості до інших та до діяльності в процесі навчання. Тому за станом спільної діяльності комунікативна взаємодія курсантів може бути визнана вдалою, якщо сформовано належне ставлення курсантів один до одного і до викладачів, а також створено умови, за яких навчальна діяльність проходить найбільш успішно. Переконані, що для цього в ході навчання необхідно забезпечити відносини курсантів навчальної групи між собою та з викладачем щодо вивчення того чи іншого предмета за схемою: *суб'єкт* (викладач) — *об'єкт* (навчальна дисципліна) — *суб'єкт* (курсант).

Доцільне співвідношення навчання, виховання та самовиховання, відносин і комунікації сприяє органічній реалізації навчальної і виховної функцій, виконанню основних завдань педагогічного процесу у вищому військовому навчальному закладі. Індивідуальна робота за схемою “викладач-курсант”, безперечно, є ефективною формою навчання, однак при цьому навчальний процес втрачає важливий компонент — міжособистісне спілкування і взаємодію курсантів між собою через навчання. Водночас, при інтенсивному індивідуально зорієнтованому і груповому навчанні створюються колективні відносини, які позитивно впливають на особистісний розвиток кожного: і курсантів, і викладача.

Під час вибору форм навчальної роботи на заняттях урахуємо, як певна форма впливає на розвиток особистості курсантів і, водночас, формування їхніх знань, умінь і навичок.

Навчальна діяльність у вищому військовому навчальному закладі за допомогою раціонально побудованої взаємодії викладачів і курсантів створює сприятливі умови позитивного формування самостійної особистості. Процес дидактичної взаємодії з боку викладача повинен будуватися з урахуванням багатьох факторів, які впливають на формування самостійності курсанта. Взаємодіючи із курсантським колективом, окремими курсантами, викладач вступає в систему різноманітних відносин. Його особистий приклад має визначальну роль у формуванні ставлення до нього курсантів. Суворавимогливість у поєднанні з глибокою повагою до особистості кожного курсанта забезпечує необхідну результативність навчально-виховного процесу. Такі взаємовідносини носять особистісний характер: курсанти мають довіряти викладачу, співпереживати разом із ним, радіти успіхам і долати недоліки. У цьому виявляється виховний вплив на формування особистості кожного курсанта. На думку П. І. Матвієнка, «якщо педагоги прагнуть навчитися керувати процесом навчання, досягти визначеного рівня навченості у встановлений термін, то вони мусять бути обізнаними зі всіма тими причинами, від яких залежать кінцеві результати дидактичного процесу [8, с.51].

Як свідчить практика, якість підготовки випускників військових закладів вищої освіти великою мірою залежить від професіоналізму й особистісних якостей викладача, його творчості, педагогічної майстерності. З цієї точки зору цілком слушною є думка про мистецьку складову педагогіки. Педагогіці «не можна навчитися, як навчаються математиці, астрономії, хімії, анатомії та фізіології, — писав К. Д. Ушинський. — Ми не кажемо педагогам: робіть так чи інакше, але говоримо їм: вивчайте закони тих явищ, якими ви хочете керувати, і дійте, керуючись цими законами і тими обставинами, в яких ви хочете їх застосовувати» [2, с.48].

Важливим завданням сучасної військової вищої школи є підготовка високопрофесійного спеціаліста, надійно зорієнтованого в науковому, практичному та соціальному відношенні. Формувати такого фахівця потрібно в середовищі, для якого характерні високогуманні відносини між викладачами і курсантами навчального закладу в умовах реалізації ідей педагогіки співробітництва, спрямованої на формування суб'єкт-суб'єктних відносин між учасниками педагогічного процесу, який би забезпечував: творчий розвиток майбутнього спеціаліста; індивідуалізацію і диференціацію навчання у закладі вищої освіти; формування творчого колективу курсантів; співпрацю між науково-педагогічними працівниками і курсантами.

У військовому закладі вищої освіти позитивно сприймаються викладачі, яким властиві емоційна стабільність, особистісна зрілість, соціальна відповідальність, високий професіоналізм, здатність виявляти зацікавленість у спілкуванні, адекватність сприйняття, що підтверджено проведеним нами педагогічним діагностуванням, результати якого наведено вище. Розпочинаючи співпрацю з курсантським колективом, необхідно з'ясувати і зрозуміти позицію

курсанта, сприймати його як особистість із власною гідністю, виявити довіру до нього, дружнє ставлення, але аж ніяк не ворожість або упередженість. Необхідною умовою налагодження ефективних взаємостосунків є елементи співпраці й співтворчості. Як зазначає А. М. Бойко, «при переході до співпраці і співтворчості за основу беремо загальнолюдські та національні ідеали, усвідомлення дисципліни і порядку як засобу організації високого рівня взаємодії, єдності вільного саморозвитку особистості і цілеспрямованого педагогічного керівництва» [1, с. 78]. Особливе значення у формуванні комунікативної взаємодії під час взаємного навчання курсантів відводимо викладачу вищого військового навчального закладу, який у своїй практичній діяльності здійснює *навчальну, виховну, організаційну, дослідницьку* функції.

Оскільки викладачі за своїми особистісними якостями і життєвими пріоритетами можуть суттєво відрізнятись, вони мають також відмінні підходи і реалізують різноманітні стилі професійного педагогічного спілкування у роботі з навчальною групою курсантів. *Професійне педагогічне спілкування*, на нашу думку — це комунікативна взаємодія педагога з курсантами, спрямована на встановлення сприятливого психологічного клімату, педагогічну оптимізацію діяльності і стосунків. Непрофесійне педагогічне спілкування, навпаки, породжує страх, невпевненість спричинює зниження працездатності курсантів. Зрештою, виникає стійке негативне ставлення і до викладача, і до навчання в цілому. Почуття пригніченості навчальним предметом у військовому інституті — насправді ж викладачем — у деяких курсантів триває впродовж усього періоду навчання. Внаслідок цього, замість радості пізнання і позитивного спілкування, з'являється відчуженість. Таким чином, формування комунікативної взаємодії курсантів на рівні суб'єкт-суб'єктних відносин «викладач-курсант» вимагає підбору і підготовки науково-педагогічних працівників для проведення занять у відповідному курсантському підрозділі.

Засвоєння знань, формування потрібних умінь і навичок здійснюється у процесі навчальної діяльності в ході обміну результатами пізнання через комунікаційну взаємодію. Це сприяє зростанню мотивації курсантів до навчання, залученню соціальних стимулів, унаслідок чого формується відчуття особистої відповідальності, переживання задоволеності від спільного успіху й ін. Завдяки цьому змінюється ставлення до навчальних дисциплін, виникають переживання безпосередньої причетності до загальної справи.

При забезпеченні ефективності комунікативної взаємодії курсантів під час навчання ми намагалися активізувати їх пізнавальну діяльність, прогнозуючи, що це, в свою чергу, призводить до активізації комунікативної взаємодії. На думку В. І. Лозової, «активізація пізнавальної діяльності передбачає застосування різних методів, засобів, форм, напрямів навчання, що спонукають особистість до виявлення активності (...), створення сприятливого мікроклімату в стосунках з учителями, членами контактного колективу, певного комфорту, тому що дискомфорт, почуття тривоги, незахищеності відчувають учні-старшокласники так званої масової школи» [3]. Таким чином, *активізація навчально-пізнавальної діяльності* у військовому закладі вищої освіти — це діяльність викладача із розробки та впровадження змісту, форм,

методів, прийомів і засобів навчання, що забезпечують зростання зацікавленості, самостійності та взаємної допомоги, сприяють творчій співпраці курсантів під час засвоєння знань, формування умінь і навичок та їх застосування на практиці, а також здатності передбачати можливі професійні ситуації і самостійно приймати правильні рішення при виконанні службових обов'язків у військах.

У процесі формування комунікативної взаємодії ми орієнтувалися на духовні вартості кожного курсанта як особистості, створення сприятливих умов для самопізнання та самовдосконалення, стимулювали прагнення курсанта до всебічного гармонійного розвитку, піднесення фізичних і духовних сил, реалізації творчих здібностей із метою забезпечення якості фахової підготовки майбутнього офіцера. Широкопланова практична педагогічна діяльність з курсантськими підрозділами підтверджує думку В. В. Ягупова про те, що всі напрями виховання повинні створити гармонійну цілісність, забезпечити єдність виховного процесу, ґрунтуватися на ідеях українського державного патріотизму. Ефективна реалізація цих напрямів дає можливість формувати всебічно і гармонійно розвинуту особистість [9, с. 497].

У період первинної професійної підготовки намагаємось ґрунтовно з'ясувати розумові здібності курсантів, виявити здатність адекватно використовувати їх в умовах професійної підготовки у військовому виші, навчатися, діяти, освоювати і застосовувати соціальний досвід, спроможність розв'язувати фахові завдання, передбачати професійні ситуації і приймати компетентні рішення. З цією метою у процесі формування комунікативної взаємодії здійснюється стимулювання навчально-пізнавальної діяльності, пізнавальних здібностей, активізація засвоєння знань і вмінь, позитивного ставлення курсанта до навчання, створення ситуацій успіху, вольових випробувань, виховання таких особистісних якостей, як наполегливість і терпіння, що прямо визначають якість і рівень міжособистісних відносин як між курсантами, так і у взаємодії "викладач-курсант", "командир-курсант".

Сьогодення потребує інноваційних підходів до проблеми формування комунікативної взаємодії курсантів військових закладів вищої освіти, оновлення й удосконалення її методів і форм із метою подальшого творчого впровадження у педагогічний процес.

Надзвичайно важливим є вміння офіцера-командира формувати комунікативну взаємодію курсантів підпорядкованого підрозділу між собою та на рівні вищого військового навчального закладу в цілому на основі методично обґрунтованого використання сучасних надбань теорії і практики виховання у вищій військовій школі. На нашу думку, як підтверджує досвід, основними критеріями сформованості комунікативної взаємодії курсантів упродовж первинної військово-професійної підготовки є:

- статутні взаємовідносини між курсантами;
- особистісне чи колективне спрямування взаємодії;
- моральна вихованість курсантів як основа суб'єкт-суб'єктної взаємодії;
- відповідність особистості курсанта вимогам професії – зміст взаємодії;

- згуртованість та розвиток курсантського колективу у процесі формування комунікативної взаємодії.

Важливим напрямом діяльності при формуванні комунікативної взаємодії курсантів була профілактика порушень статутних правил взаємовідносин між курсантами і робота офіцерів-командирів та викладачів у цьому аспекті. Практика доводить, що виконання вимог керівних документів, проведення відповідних заходів для подолання випадків порушень статутних правил взаємовідносин у військовому колективі вимагає творчого, змістовного та системного підходу з боку усіх категорій військовослужбовців вишу.

Продуктивним засобом підвищення показників позитивних статутних взаємин і профілактики позастатутної поведінки курсантів є *правове виховання*. Попереджувальну діяльність починаємо з просвіти, спрямованої на засвоєння правових норм чинного законодавства. Усі курсанти мусять бути ознайомленими з основами військового законодавства, знати критерії правомірної та протиправної діяльності. Результатом правового виховання є сформованість свідомого ставлення до норм військових правил і статутів, розуміння військовослужбовцями необхідності керуватися ними під час служби в Збройних Силах України, у відносинах із оточуючими людьми.

Практична виховна діяльність свідчить, що робота з профілактики порушень статутних правил взаємовідносин буде ефективною, якщо офіцерський склад знає морально-психологічний клімат у військовому колективі, наявність та форми порушень військової дисципліни, курсантів, стосовно яких мають місце подібні випадки. Для цього система роботи командирів із діагностики випадків порушень статутних правил взаємовідносин між курсантами та їх профілактики у період проведення первинної професійної підготовки повинна мати такі основні напрями:

— аналіз повсякденної організації життєдіяльності курсантських колективів;

— вивчення індивідуальних якостей і психологічних особливостей курсантів;

— в екстремальних умовах військовослужбовці тривалий час виконують різні завдання спільно, оскільки сучасна зброя, бойова техніка, тактика передбачають переважно колективне виконання бойових завдань, тому моральний фактор набуває першорядного значення. Тому у військовому колективі емоційна сфера життєдіяльності має таке ж значення, що й професійна спрямованість, необхідне однакове розуміння її важливості всіма членами колективу. Виходячи з практичного досвіду, ми підтверджуємо, що за умов панування спрощеного співвідпорядкування офіцери-командири фактично не цікавляться індивідуальними якостями курсантів, а дисципліна підтримується в таких підрозділах переважно на примусі. При цьому діяльність командира не має нічого спільного з вихованням: він принижує гідність підлеглих, ставиться до курсантів зверхньо, зневажає їхні думки та почуття, не стримується у висловлюваннях, робить поквалпиви висновки, несправедливо призначає жорстокі покарання за мінімальні провини, які тлумачить як неповагу до себе. Якщо не враховувати цього та педагогічно не коригувати, то

у військовому колективі панує психологічна напруженість, часто виникають міжособистісні конфлікти.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, при формуванні комунікативної взаємодії курсантів у період первинної військово-професійної підготовки необхідно постійно створювати умови для послідовного піднесення показників навчання, попередження і подолання порушень військової дисципліни, зразкового виконання службових обов'язків, підтримки позитивної міжособистісної атмосфери та високого рівня задоволеності курсантів від участі в життєдіяльності окремо взятого військового підрозділу вищого навчального закладу.

Успіх у формуванні комунікативної взаємодії серед майбутніх офіцерів залежить від уміння командира протягом первинної професійної підготовки курсантів підтримувати позитивні емоції у ставленні до майбутньої професії, глибокий інтерес, любов до військової справи.

Практичний досвід роботи з курсантськими колективами доводить, що за станом спільної діяльності комунікативна взаємодія курсантів може бути визнана вдалою, коли сформовано педагогічно доцільне ставлення курсантів один до одного і до викладачів, а також створено умови, за яких навчальна діяльність проходить найбільш успішно.

Нами з'ясовано, що ефективність перебігу процесу формування комунікативної взаємодії у період первинної професійної підготовки можна підвищити шляхом застосування взаємного навчання, створенням позитивних передумов у спілкуванні за характером міжособистісних відносин курсантів, а також на основі врахування показників сумісності та згуртованості курсантського колективу.

Формування комунікативної взаємодії курсантів на рівні суб'єкт-суб'єктних відносин «викладач-курсант» вимагає добору і відповідної підготовки науково-педагогічних працівників для проведення занять у відповідному курсантському підрозділі. Найбільш продуктивною поведінкою викладача при формуванні комунікативної взаємодії з курсантами навчальної групи у вищому військовому навчальному закладі визначені ті її типи, які засновані на індивідуальних якостях, високому рівні освіченості та інтелігентності педагога як провідних показниках його фахової компетентності.

На подальше вивчення як соціально значуща заслуговує проблема наукового обґрунтування цілісного процесу формування комунікативної взаємодії «курсант-курсант», «командир-курсант», «викладач-курсант» протягом усього терміну навчання у військовому закладі вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко А. М. Оновлена парадигма виховання: шляхи реалізації : монографія / А. М. Бойко. — Полтава : ІЗМН. — 1996. — 232 с.
2. Варій М.Й. Морально-психологічний стан військ/М.Й. Варій. — Львів: ВІДУ «ЛП», 2000. — 162 с.
3. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. [для студ. вищих пед. навч. закл.] / В. І. Лозова, Г. В. Троцько. — Х. : ОВС, 2002. — 295 с.

4. Матвієнко П. І. Комплексна оцінка дидактичного процесу / П. І. Матвієнко. — П., 2005. — 231 с.
5. Олійник Л.В. Методична система навчання військово-спеціальних дисциплін магістрів військово-соціального управління : монографія / Л.В. Олійник. – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, – 340 с.
6. Олійник Л. В. Теоретичні та методичні засади навчання військово-спеціальних дисциплін майбутніх магістрів військово-соціального управління [Текст] : дис. на здоб. наук. Військова освіта 2 (46), 2022 216 ступ. д-ра пед. наук : 13.00.02 - теорія та методика навчання (загальновійськові й військовоспеціальні дисципліни) / Олійник Леонід Віталійович. Нац. акад. Держ. прикорд. служби України ім. Б. Хмельницького. – Хмельницький, 2021. – 521 с.
7. Олійник Л.В. Технологія розвитку військово-спеціальної компетентності магістрів військово-соціального управління / Л.В. Олійник// Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер.: Педагогічні та психологічні науки. – Хмельницький. : НАДПСУ, 2014. – Вип. 2. – С. 95-108.
8. Ушинський К. Д. Твори. В 6-ти т. / К. Д. Ушинський.— К. : Рад. шк., Т. 4. — 1952. — С. 28-30.
9. Ягупов В. В. Педагогіка. – К.: Либідь, 2002. – 559 с.

REFERENCES

1. Boiko A.M. Onovlena paradygma vykhovannia: shliakhy realizatsii : momografiia / A.M. Boiko. – Poltava : IZMN. – 1996. — 232 s.
2. Varii M.Y. Moralno-psykholohichni stan viisk / M.Y. Varii. – Lviv : VIDU«LP», 2000. – 162 s.
3. Lozova V.I. Teoretychni osnovy vykhovannia i navchannia : navch. posib. [dlia stud. vyshchikh ped. navch. zakl.] / V.I. Lozova, H.V. Trotsko. – Kh. : OVS, 2002. – 295 s.
4. Matviienko P.I. Kompleksna otsinka dydaktychnoho protseku / P.I. Matviienko. – P., 2005. – 231 s.
5. Oliynyk L.V. Methodychna systema navchannya viyskovo-spetsialnykh dystsyplin mahistriv viyskovo-sotsialnoho upravlinnya : monohrafiya / L.V. Oliynyk. – Khmelnytskyy : Vydavnytstvo NADPSU, – 340 s.
6. Oliynyk L. V. Teoretychni ta metodychni zasady navchannya viyskovo-spetsialnykh dystsyplin maybutnikh mahistriv viyskovo-sotsialnoho upravlinnya [Tekst] : dys. na zdob. nauk. stup. d-ra ped. nauk : 13.00.02 - teoriya ta metodyka navchannya (zahalnoviyskovy y viyskovospetsialni dystsypliny) / Oliynyk Leonid Vitaliyovych. Nats. akad. Derzh. prykord. sluzhby Ukrayiny im. B. Khmelnytskoho. – Khmelnytskyy, 2021. – 521 s.
7. Oliynyk L.V. Tekhnolohiya rozvytku viyskovo-spetsialnoyi kompetentnosti mahistriv viyskovo-sotsialnoho upravlinnya / L.V. Oliynyk// Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoyi akademiyi Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrayiny. Ser.: Pedahohichni ta psykholohichni nauky. – Khmelnytskyy. : NADPSU, 2014. – Vyp. 2. – S. 95-108
8. Ushynskiy K.D. Tvory v 6-ty tomakh / K.D. Ushynskiy. – K. : Rad. Shk., T. 4. – 1952. – S. 28–30.
9. Yahupov V.V. Pedahohika. – K. : Lybid, 2002. – 559 s.

SUMMARY

Andrii Kravchenko,
Candidate of Pedagogical Science (PhD in Pedagogy)
Kruty Heroes Military Institute
of Telecommunications and Information Technologies
Military College of Non-Commissioned officers

PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES FOR ENSURING THE EFFICIENCY OF COMMUNICATIVE INTERACTION OF CADETS IN PRIMARY MILITARY VOCATIONAL TRAINING

Introduction. *The article presents pedagogical technologies for ensuring the effectiveness of communicative interaction of cadets in primary military professional training as an important factor in mobilizing cadets to master the military profession. The author reveals the role and significance of the teaching officer personality, their knowledge in pedagogy, abilities and skills for achieving successful formation of cadets' communicative interaction at all levels.*

It has been emphasized that it is important to build a rational interaction between teachers and cadets to create favorable conditions for the positive formation of an independent personality in the future. It has been determined that the creation of a communicatively favorable educational environment, the achievement of a high level of cohesion in the cadet team is a key component to train officers in the Armed Forces of Ukraine.

Purpose. *The purpose of the article is to reveal pedagogical technologies for ensuring the effectiveness of cadets' communicative interaction in the preliminary military training at a military institution of higher education.*

Methods. *The following research methods were used: theoretical (analysis of scientific research presented in periodicals, systematization of scientific sources, analysis and synthesis of pedagogical science data, construction of educational pedagogical environment; a complex of empirical methods (including observation, analysis of documentation, written and oral survey) to study the personality characteristics of cadets, to identify the pedagogical conditions of communicative interaction, questionnaires, testing, pedagogical experiment; statistical methods, generalization and systematic approach.*

Results. *Therefore, when forming the communicative interaction of cadets during the period of preliminary military training, it is necessary to constantly create conditions for the consistent improvement of training indicators, prevention and overcoming of violations of military discipline, exemplary performance of official duties, support of a positive interpersonal atmosphere and a high level of satisfaction of cadets from participation in life activities of a separate military unit of a higher education institution.*

Conclusion. *Success in the formation of communicative interaction among future officers depends on the ability of their commander during the initial professional training to maintain positive emotions in the attitude to the future profession, deep interest, love for the military profession.*

Key words: *cadet; officer, teacher; higher education institution; primary military training; communicative interaction.*